

Z numeru: **Didaskalia 156**

Data wydania: kwiecień 2020

Źródło: <https://didaskalia.pl/pl/artykul/noty-o-ksiazkach-0>

/ teatr w książkach

Noty o książkach

***Choreografia: polityczność*, red. Marta Keil, Art Stations Foundation i Instytut Muzyki i Tańca, Warszawa - Poznań - Lublin 2018**

***Choreografia: autonomie*, red. Marta Keil, Art Stations Foundation i Instytut Muzyki i Tańca, Warszawa - Poznań - Lublin 2019**

Choreografia: polityczność i *Choreografia: autonomie* to dwa pierwsze tomy serii poświęconej zagadnieniom związanym ze współczesną choreografią, której rozumienie w zaproponowanym przez autorki i autorów ujęciu daleko wykracza poza związek z tańcem jako jedną ze sztuk performatywnych. Jak pisze we wstępie do pierwszego tomu redaktorka serii Marta Keil, z poszczególnych tekstów wyłania się obraz choreografii, która staje się przede wszystkim sposobem myślenia, pozwalającym na nowo zobaczyć różne praktyki artystyczne i inne działania społeczne przez pryzmat ich polityczności. Równocześnie szeroki zakres podejmowanych przez autorki i

autorów tematów sprawia, że pozycje te mogą być także postrzegane jako otwarty krajobraz współczesnych sposobów ujmowania zjawiska choreografii, jego przemian i różnych sposobów wprowadzania w życie.

W obu tomach umieszczono zarówno artykuły analityczne (np. Wojciech Klimczyk, *(Prze)pisać poruszenie, współcześni taniec*), jak i wywiady (np. *Projektowanie przyszłości?*, Maria Stokłosa i Ramona Nagabczyńska o Centrum w Ruchu: rozmowa Mateusza Szymanówki), a także teksty służące jako narzędzie pracy artystek i artystów bądź relacjonujące ich działania (np. Xavier Le Roy, *Wywiad z samym sobą*). Niektóre z nich to przedruki studiów kluczowych dla najnowszej historii tańca, inne zostały napisane z myślą o tej publikacji, czego wyraz odnajdujemy w licznych odniesieniach do aktualnych wydarzeń – często jeszcze niedomkniętych w momencie druku.

Formalna różnorodność nie wywołuje jednak poczucia chaotyczności. Wręcz przeciwnie. Przykładem mogą być choćby artykuły Christine de Smedt (*„9×9” i choreografia społeczna*) i Gabriele Klein (*Kolektywne ciała protestu. Choreografie społeczne i materialność społecznych struktur*) z tomu pierwszego i *Oporowe choreografie, czyli jak się robi tymczasowe strefy autonomiczne* Anki Herbut z drugiego – wzajemnie dopełniające się w opisie zjawiska choreografii społecznej i jego licznych implikacji.

Koherentność gwarantują także konteksty, do jakich odwołują się autorki i autorzy w obu tomach. Istotnym tłem poszczególnych rozważań jest choćby zjawisko tańca krytycznego, związki współczesnych praktyk ekonomicznych z postrzeganiem działalności artystycznej czy świadomość nierozzerwalności instytucjonalnych warunków produkcji i wyłaniającej się z ich ramy estetyki.

Autorkom i autorom zdaje się przyświecać przekonanie o sprawczej roli, jaką może odgrywać choreografia w dzisiejszej rzeczywistości – zarówno jako

operatywne pojęcie służące jej opisywaniu, jak i praktyka cielesna skoncentrowana na powodowaniu zmiany. Tym samym *Choreografię: polityczność* i *Choreografię: autonomię* można także postrzegać jako przewodniki, umożliwiające czytelniczkom i czytelnikom poruszanie się po rozmaitych formach aktywizacji, oporu i projektowania nowych form organizacji społecznej.

Maciej Guzy

***Solidarność 2.0, czyli demokracja jako forma życia*, red. Jan Sowa, Biennale Warszawa, Warszawa 2019**

Solidarność 2.0, czyli demokracja jako forma życia to wydany przez Biennale Warszawa zbiór, zawierający zapisy rozmów przeprowadzonych w ramach cyklu dyskursywno-badawczego, który odbył się w Warszawie w 2018 roku. We wstępie kurator projektu i prowadzący dyskusje Jan Sowa sytuuje podejmowane w dyskusjach problemy i zjawiska w ramach założeń cyklu. Wspólnym mianownikiem rozmów jest namysł nad demokracją jako nie tyle zestawem pewnych wartości czy pojęciem opisującym polityczny *status quo*, ile jako sposobem organizacji społecznej – tytułową formą życia. Innymi słowy, można rozważyć demokrację, pytając o to, jakie cele ta polityczna forma ma spełniać i czy rzeczywiście to robi. *Solidarność 2.0* to jednak przede wszystkim zbiór konkretnych pomysłów na zmianę i realnie funkcjonujących, innych niż obowiązujący, modeli demokracji parlamentarnej. W książce zebrano opowieści o realizowanych zarówno w przeszłości, jak i współcześnie projektach politycznych opartych na idei samoorganizacji i niehierarchicznej strukturze.

W *Solidarności 2.0* znaleźć można rozmowę z Moniką Kosterą, prowadzącą empiryczne badania spółdzielni, czy z Dmytro Stasiukiem, który opowiada o tym, jak zorganizowana była Machnowszczyzna – istniejące między 1917 a 1921 rokiem, anarchistyczne Wolne Terytorium na Ukrainie.

Ze smutkiem czyta się dziś (rozmowa przeprowadzona była w 2018 roku) rozmowę z Dilar Dirik – kurdyjską socjolożką i aktywistką, opisującą szczegółowo praktyczne rozwiązania i procedury, dzięki którym na terenie północnej Syrii mógł zostać zrealizowany jeden najbardziej interesujących i radykalnych projektów politycznych: Rożawa. W kontekście tureckiej inwazji na terytorium kurdyjskie gorzko wybrzmiewa rozmowa, w której Dirik szczegółowo opowiada o tym, jak zorganizowane jest to „państwo bez państwa” i o tym, jak samoorganizacja przywraca obywatelom poczucie sprawczości i kontroli nad organizacją życia wspólnoty.

Wywiad z Jakubem Rokiem i Joanną Pawluśkiewicz, zaangażowanymi w obronę Puszczy Białowieskiej w ramach Obozu dla Puszczy, pozwala zapoznać się z jedną z najciekawszych rodzimych inicjatyw oddolnych. Uwagi aktywistów dotyczące współpracy między różnymi organizacjami działającymi na miejscu, relacji z mieszkańcami wsi i miejscowości sąsiadujących z miejscem protestu czy codzienności obozu, wydają się niezwykle interesujące dla każdego, kto zastanawia się nad praktycznymi aspektami działalności oddolnych organizacji.

Z kolei Georg Blokus opowiada o Szkole Politycznej Nadziei, którą organizuje w Kolonii z grupą aktywistek i aktywistów, mających ambicję powołania prawdziwie inkluzywnej instytucji kultury, współtworzonej przez lokalną społeczność.

Ostatnie dwie rozmowy wykraczają poza formułę badania oddolnych

inicjatyw. Monika Płatek zastanawia się nad obowiązującym w Polsce systemem prawnym, wskazując na jego neoliberalny charakter i proponując w zamian model zbliżony do prawa skandynawskiego, a więc system opierający się na idei sprawiedliwości naprawczej i mediacji. Rozmowa z Marią Świetlik i Marcinem Koziejem wprowadza z kolei do politycznej dyskusji niezwykle dziś istotny element – technologie cyfrowe. Sowa wraz z rozmówcami rozważają emancypacyjny potencjał internetu i technologii, a także wskazują na strukturalne zagrożenia, wynikające z kształtujących się w ich ramach hierarchii.

Witold Loska

**Anka Herbut, *Ruchy oporu*, Art Stations Foundation,
https://issuu.com/ankaherbut/docs/ruchy_oporu_anka_herbut**

Projekt „Ruchy oporu” został zrealizowany w ramach stypendium badawczego Grażyny Kulczyk 2019 z zakresu współczesnej choreografii.

Anka Herbut już we wstępie *Ruchów oporu* wprowadza – ukute przez Hakima Beya – pojęcie Tymczasowej Strefy Autonomicznej (TSA), zgodnie z którym projektowanie trwałości zrywów rewolucyjnych jest skazane na porażkę, wobec czego należy podkreślać efemeryczny charakter rewolucji i myśleć o niej jako o wytwarzającej kruche przestrzenie z własnymi normami i prawami. Autorka wykorzystuje tę koncepcję do analizy zjawisk choreograficznych, stawiając przy tym tezę, że artyści i artystki za pomocą praktyk tanecznych wychwytyją społeczne napięcia i próbują kształtować

alternatywne scenariusze i rozwiązania.

Artzin składa się z tekstów analitycznych oraz rozmów, których pierwodruki były publikowane przez ostatni rok w taniecPOLSKA.pl, „Dwutygodniku” i „Polish Theatre Journal”. Punktem wyjścia projektu jest powiązanie choreografii ze społecznymi praktykami oporu i zbadanie metod pracy, wykorzystywanych przez choreografki i choreografów do wyrażania szeroko rozumianego sprzeciwu poprzez ciało i ruch. Herbut przeprowadziła wywiady z Martą Ziółek (*Pochwała dziwności*), Zontą (*Ghetto Balet*), Rafałem Pierzyńskim (*Musimy zacząć o siebie dbać*), Magdaleną Marcinkowską (*Najpierw trzeba być w undergroundzie*).

W artykułach autorka analizuje dynamikę protestów, wskazując, że o ile w latach siedemdziesiątych czy osiemdziesiątych protesty stanowiły nieodłączny element konstytuowania się zbiorowej tożsamości, a ich celem było zazwyczaj wprowadzenie odpowiednich regulacji prawnych, obejmujących osoby zmarginalizowane i dyskryminowane, o tyle w nowym tysiącleciu na ulice wychodzi się głównie po to, aby wyrazić swój bunt wobec decyzji podejmowanych na wyższych szczeblach. Herbut przygląda się także sytuacjom, w których efemerycznie wytwarzane tkanki społeczne oraz choreografie oporu transformują sferę publiczną i kontestują jej dotychczasowe uporządkowanie. Autorka opisuje wreszcie historię emancypacyjnych ruchów queerowych, ale nie wykorzystuje tego do tworzenia zawłaszczających, esencjonalnych wzorców działania, lecz do postawienia pytań o relację między queerem a wybranymi choreografiami w kontekście sytuacji kryzysowych i form sprzeciwu.

Wiktoria Tabak

Źródło: <https://didaskalia.pl/pl/artykul/noty-o-ksiazkach-0>